

TIETOA RAHOITUSVÄLINEISTÄ JA NIIHIN LIITTYVISTÄ RISKEISTÄ

Yleistä

Tässä osiossa kerrotaan rahoitusvälineistä sekä niihin liittyvistä yleisimmistä riskeistä. Asiakkaan ja tämän Edustajan tulee Huolellisesti perehtyä Palveluntarjoajasta, tarjottavista palveluista sekä Rahoitusvälineistä ja niihin liittyvistä tyypillisimmistä riskeistä annettuihin sijoituspalvelulain, arvopaperimarkkinalain ja niiden nojalla annettujen viranomaissääntelyn mukaisiin tietoihin. Mikäli Asiakas on antanut suostumuksensa siihen, että Palveluntarjoaja voi täyttää sijoituspalvelulain mukaisen yleisen tiedonantovelvollisuutensa antamalla edellä mainitut tiedot internetsivuillaan, Asiakkaan tulee huolellisesti perehtyä näihin tietoihin Palveluntarjoajan internetsivuilla: www.familiam.fi.

Riski tarkoittaa mahdollisuutta saada sijoituksesta voittoa tai kärsiä sijoitukseen liittyviä tappiota. Sijoitustoimintaan, myös matalan riskin sijoitusstrategioihin ja tuotteisiin, liittyy aina taloudellinen riski. Tuotto voi jäädä saamatta ja sijoitetun pääoman voi jopa menettää.

Sijoituksiin liittyvät riskit määräytyvät muun muassa rahoitusvälineen rakenteen ja ominaisuuksien

perusteella. Eri rahoitusvälineillä on erilainen riskitaso. Tiettyyn tuotteeseen tai transaktioon liittyvät riskit määräytyvät tuotteen juoksuajan sekä osapuolia koskevien olosuhteiden tai osapuolten välisten suhteiden perusteella. Vaikuttavia tekijöitä ovat myös sijoittajien tarpeet; tavoitteet; tapa, jolla sijoitus tehdään tai sitä tarjotaan, myydään tai sillä käydään kauppaa; liikkeeseenlaskijan toimintamaa tai kotipaikka; salkun sijoitusten hajautus tai keskittäminen (esimerkiksi eri valuuttoihin, arvopapereihin, maahan tai liikkeeseenlaskijaan sijoitettu summa); transaktion monimutkaisuus sekä vipuvaikutus. Rahoitusvälineiden välistä ja sisäistä suhteellista jakoa on syytä tarkkailla jatkuvasti, jotta sijoitussalkun sisältö olisi aina riskiprofiilin kannalta sopiva. Asiakkaan on itse ryhdyttävä mahdollisiin toimenpiteisiin riskien minimoimiseksi, toisin sanoen sijoituksista aiheutuvien tappioiden estämiseksi.

Jäljempänä kuvataan sijoituspalvelun tarjoamisessa käytettävien rahoitusvälineiden ominaisuuksia sekä riskejä. Kuvaus ei ole tyhjentävä eikä se sisällä kaikkia mahdollisia riskejä, joita kuvattuihin rahoitusvälineisiin voi sisältyä.

Riskityypit

Markkinariski

Rahoitusvälineen markkinariski aiheutuu markkinahintojen vaihtelusta. Rahoitusvälineen arvo voi kasvaa tai pienentyä tarjonnan ja kysynnän, sijoittajien kiinnostuksen ja kohde-etuutena olevien tai siihen liittyvien sijoitusten hintojen mukaan. Myös toimialoihin, politiikkaan ja talouteen liittyvillä tekijöillä voi olla vaikutusta. Markkinariski voi vaikuttaa rahoitusvälineen arvoon, olipa kyse koko markkinoiden muutoksesta tai vain sijoituskohtaisesta muutoksesta. Markkinariskejä ovat korko-, osake-, valuutta- tai muu hintariski.

Kansainvälisiin sijoituksiin liittyvä riski

Kansainvälisiin tai kansainvälisiä elementtejä sisältäviin sijoituksiin voi kohdistua kyseisten maiden markkinoille ominaisia riskejä, jotka voivat olla erilaisia kuin kotimaan markkinoiden riskit ja joissakin tapauksissa kotimaisia riskejä suuremmat. Kansainvälisten transaktioiden tai ulkomaan valuuttamääräisten sopimusten mahdollisiin tuottoihin tai tappioihin vaikuttavat niin rahoitusvälineen arvon, markkinoiden kuin valuuttakurssienkin muutokset.

Erityisesti kehittyvillä markkinoilla hinnat voivat heilahdella voimakkaasti. Kurssierot, pienet kaupankäyntivolyymit ja hinnoittelun suuri hajonta voivat olla tavallisia, samoin ennakoimattomat markkinoiden liikkeet. Kehittyvien markkinoiden läpinäkyvyys, tehokkuus, likviditeetti,

markkinainfrastruktuuri, oikeusjärjestelmän luotettavuus ja lainsäädäntö ovat usein puutteellisia kehittyneisiin markkinoihin verrattuna.

Luottoriski

Luottoriski on kaiken rahoitustoiminnan perusriski. Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, että rahoitusvälineen liikkeeseenlaskija, takaaja tai vastapuoli ei kykene maksamaan rahoitusvälineen pääomaa tai tuottoa sopimuksen mukaisesti sijoittajalle takaisin. Luottoriski voi tarkoittaa myös osapuolten luottokelpoisuuden heikkenemistä. Luottoriskiä mitataan yleensä mahdollisella absoluuttisella tappiosummalla.

Selvitysriski

Selvitysriski on luottoriski, joka syntyy, kun vastapuoli ei toimita arvopaperia (tai sen arvoa) sovittujen ehtojen mukaisesti toisen vastapuolen jo täytettyä omat sopimusvelvoitteensa. Selvitysriski on suuri valuuttatransaktioissa ja valuutanvaihtosopimuksissa, koska käteismaksut voidaan suorittaa eri aikoina ja selvittää eri aikavyöhykkeissä. Selvitysriskiä voi sisältyä myös kehittyvien maiden osakekaupankäyntiin. Selvitysriskiä voi sisältyä erityisesti rahoitusvälineiden kaupankäyntiin kehittyvillä markkinoilla, joilla maksu ja rahoitusvälineen luovutus selvitetään erillään.

Volatiliteettiriski

Volatiliteetti tarkoittaa arvon nopeaa heilahtelua ylös tai alas. Sijoituksen volatiliteetin kasvaessa myös tappion tai voiton mahdollisuus kasvaa, koska osto- ja myyntihinnan välillä voi olla isokin ero.

Maksukyvyttömyys

Kaupankäynnin vastapuolena toimivan yrityksen tai transaktioon osallistuvien välittäjien maksukyvyttömyys tai laiminlyönti voi johtaa positioiden likvidointiin tai sulkemiseen ilman asiakkaan suostumusta tai siihen, ettei sijoituksen arvoa palauteta asiakkaalle.

Valuuttariski

Valuuttariski syntyy valuuttakurssien vaihtelusta, joka voi kasvattaa valuuttatransaktioihin sekä ulkomaan valuuttamääriäisiin johdannais- ja arvopaperikauppoihin liittyviä voittoja tai näistä transaktioista aiheutuvia tappioita. Suojaus (hedging) voi lisätä tai vähentää valuuttariskiä, mutta se ei

välttämättä poista valuuttakurssien vaihtelusta aiheutuvaa riskiä kokonaan.

Korkoriski

Korkoriski aiheutuu korkojen muutoksista. Korot voivat nousta tai laskea. Korkoriski vaikuttaa joukkovelkakirjalainojen arvoon suuremmin kuin osakkeiden arvoon,

joten se on merkittävä riski joukkovelkakirjoihin sijoittaneille.

Korkoriski tarkoittaa sitä, että arvopaperin, erityisesti joukkovelkakirjan, suhteellinen arvo heikkenee koronnousun seurauksena. Tämä voi vaikuttaa negatiivisesti muihin tuotteisiin. Korkojen noustessa joukkovelkakirjojen hinnat laskevat ja päinvastoin. Tämä perustuu siihen logiikkaan, että korkojen noustessa joukkovelkakirjan omistamiseen liittyvä vaihtoehtokustannus pienenee, koska sijoittajat voivat realisoida suurempia tuottoja siirtymällä muihin koronnousua heijastaviin sijoituksiin.

Hyödykeriski

Hyödykeriski tarkoittaa futuurimarkkinoiden arvoon ja futuurituottojen määrään liittyviä epävarmuustekijöitä, jotka aiheutuvat hyödykkeen hintojen vaihtelusta. Hyödykeriski voi sisältyä myös muihin rahoitusvälineisiin. Hyödykkeiden hinnat voivat vaihdella merkittävästi, jos luonnonmullistukset tai onnettomuudet, kuten maanjäristykset tai tulipalot, vaikuttavat hyödykkeiden tarjontaan tai tuotantoon.

Hyödykkeen hintaan voi vaikuttaa myös esimerkiksi selkkaus tai

sotatila, joka heikentää tarjontaa tai tuotantoa. Jos tuotteesta maksettava korko ja/tai lunastushinta määräytyy hyödykkeen hinnan perusteella,

hyödykkeen hinnan muutos voi vähentää tuotteesta maksettavaa korkoa ja/tai lunastushintaa. Jos sijoituksen lunastushinta pienenee, tuotteen lunastuksesta maksettava summa voi joissakin tapauksissa olla pienempi kuin kyseiseen tuotteeseen alun perin sijoitettu pääoma.

Oikeudellinen riski

Oikeudellinen riski tarkoittaa sitä, että vastapuoli ei välttämättä noudata lakeja ja asetuksia tai osapuolten välisissä tiedoissa tai sopimuksissa voi olla puutteita. Näihin lukeutuvat myös oikeudelliset ja verotukseen liittyvät riskit niissä maissa, joihin sijoituksia tehdään.

Lainsäädäntöriski

Kaikkiin sijoituksiin voi kohdistua lainsäädännöllisiä tai rakenteellisia riskejä. Tällainen riski voi aiheutua monista poliittisista, taloudellisista ja muista tekijöistä, eikä sitä voi ennakoida. Siksi riski on suurempi kehittyvillä markkinoilla, mutta se on olemassa aina markkinoista riippumatta.

Veroriski

Verosäännöt ja niiden täytäntöönpano voivat muuttua aika ajoin. Sijoituksiin voi liittyä monimutkaisia sijoittajakohtaisia veroseuraamuksia.

Operatiivinen riski

Operatiivinen riski, kuten tärkeimpien järjestelmien ja ohjausmenetelmien

(esim. IT-järjestelmien) toimintahäiriö, voi vaikuttaa kaikkiin rahoitusvälineisiin. Liiketoimintariski,

erityisesti puutteellisesta tai kehnosta liikkeenjohdosta aiheutuva riski, voi vaikuttaa myös yrityksen osakkeenomistajiin tai sijoittajiin. Henkilöstö- ja organisaatiomuutokset voivat vaikuttaa näihin riskeihin merkittävästi. Operatiivinen riski ei välttämättä näy ulospäin.

Toimialakohtaiset riskit

Toimialakohtainen riski tarkoittaa sitä, että toimialaa koskeva odottamaton tapahtuma vaikuttaa koko toimialan tulokseen ja toimialaan liittyvään rahoitusvälineeseen.

Likviditeettiriski

Rahoitusvälineen likviditeettiin vaikuttavat suoraan kyseisen välineen kysyntä ja tarjonta ja epäsuorasti myös muut tekijät, kuten markkinahäiriöt (esim. pörssin toimintakatkos) tai infrastruktuuriongelmat (esim. arvopaperien selvitysprosessin puutteet tai häiriöt). Likviditeettiriski tarkoittaa sitä, että rahoitusvälineen ostaminen tai myyminen voi olla hankalaa määrättyinä ajankohtana.

Vastapuoliriski

Vastapuoliriski tarkoittaa pörssin ulkopuoliseen kaupankäyntiin liittyvää riskiä kaupan toteuttajan kyvystä suoriutua velvoitteistaan. (Tämä voi koskea mm. johdannaisia,

korkosijoituksia, strukturoituja sijoituksia ja valuuttakauppoja.)

Vipuvaikutusriski

Vipuvaikutusriski tarkoittaa johdannaissopimukseen liittyvää rakennetta, joka aiheuttaa riskin siitä, että jo pienellä kohde-etuuden muutoksella voi olla suuri vaikutus

johdannaissopimuksen tuottoon ja arvoon (positiivinen tai negatiivinen).

Yritysriski

Yritysriski tarkoittaa rahoitusvälineen liikkeeseen laskeneen yhtiön menestykseen liittyvää riskiä.

Tietoa rahoitusvälineistä

Sijoitusrahastot

Sijoitusrahasto kerää sijoittajien pääoman yhteen ja sijoittaa sen etukäteen määritetyn sijoitustavoitteen mukaisesti. Sijoitusrahastoja hallinnoivat rahastoyhtiöt, jotka noudattavat

toiminnassaan niitä koskevia lakeja ja sääntöjä ja joiden toimintaa valvoo Finanssivalvonta.

Rahastoyhtiö sijoittaa keräämänsä pääoman säännöissään määritetyllä tavalla erilaisiin arvopapereihin (yleensä osakkeisiin tai joukkovelkakirjoihin).

Sijoitusrahastoon sijoittaminen tarkoittaa sitä, että asiakas merkitsee tai ostaa sijoitusrahaston osuuksia (tai osakkeita) ja hänestä tulee näin rahaston osuudenomistaja.

Useimmissa sijoitusrahastoissa sijoittajat voivat lunastaa omistuksensa milloin tahansa. Lunastussäännöt on selostettu rahastoesitteessä.

Sijoitusrahastoja on monen tyyppisiä riippuen sijoitusrahaston sijoituspolitiikasta. Erityyppisiä sijoitusrahastoja ovat esimerkiksi korkorahastot, osakerahastot, yhdistelmärahastot, rahastojen rahastot, alueelliset rahastot, toimialarahastot, hedge-rahastot, indeksirahastot ja kansainväliset rahastot.

Sijoitusrahastoissa voi olla sekä tuotto- että kasvuosuuksia. Sijoitusrahaston tuotto allokoidaan ja maksetaan tuotto-osuuksien omistajille. Jos kyse on kasvuosuuksista, ei kasvuosuuksien osuudenomistajille makseta tuottoa, vaan kasvuosuuksille kuuluva tuotto lisätään kasvuosuuksien arvoon, ja uudelleen sijoitetaan kasvuosuuksien arvon kasvattamiseksi.

Rahastot voidaan jakaa UCITS-rahastoihin ja muihin kuin UCITS-rahastoihin. UCITS-rahastot noudattavat sijoitusrahastodirektiiviä, joka sisältää tiettyjä sijoitusten ja riskien hajauttamista koskevia määräyksiä. Jotkin rahastot, kuten hedge-rahastot tai kehittyville markkinoille sijoittavat erikoissijoitusrahastot, voivat poiketa UCITS-standardeista, joten ne ovat riskialttiimpia. Rahaston esitteessä on

tiedot siitä, onko kyseessä UCITS- vai muu rahasto.

Rahaston riskitaso riippuu rahaston sijoitusstrategiasta ja siten sijoituskohteista. Jotkin sijoitustuotteet ovat riskialttiimpia kuin toiset. Esimerkiksi osakkeisiin ja rahamarkkinavälineisiin sijoittaviin rahastoihin vaikuttavat markkinahintojen ja lainsäädännön muutokset, taloudellinen tilanne sekä epäsuotuisat poliittiset ja taloudelliset tekijät. Myös korko- ja suhdannevaihtelut sekä verosäännöt ja -lait voivat vaikuttaa sijoituksen tuottoon. Ulkomaisiin yhtiöihin, high yield -lainoihin, kehittyville markkinoille, voimakkaan kasvun rahastoihin, hajauttamattomiin/keskitettyihin rahastoihin ja pienten sekä keskisuurten yritysten osakkeisiin tehtäviin sijoituksiin liittyy lisäksi joitakin riskejä, joita on käsitelty rahastoesitteessä.

Joukkovelkakirjalainasijoituksiin kohdistuu korkoriski; toisin sanoen koron noustessa joukkovelkakirjojen hinta ja siten myös pitkän koron rahaston arvo voivat laskea, ja sijoittaja menettää sijoittamansa pääoman arvon. Rahastot ovat pääsääntöisesti likvidejä päivittäin, mutta rahastojen likvidiyyttä voi olla rajoitettu rahaston säännöissä esimerkiksi poikkeuksellisten

markkinatilanteiden varalta rahasto-osuudenomistajien edun takia tai rahaston harjoittaman

sijoituspolitiikan takia (likviditeettiriski).

Sen lisäksi erikoissijoitusrahastojen osuuksien lunastukset voivat olla mahdollisia vain tiettyinä ajankohtina, esimerkiksi kerran kuukaudessa tai harvemmin. Vieraan valuutanmääräisten rahastojen arvoon vaikuttavat myös (valuuttariski). Rahastot voivat käyttää sijoitustoiminnassaan myös johdannaisia.

Rahaston varoista peritään sen toimintaan liittyvät kulut, kuten hallinnointi- ja säilytyspalkkiot, joiden suuruus vaihtelee rahastosta riippuen. Kulut yksilöidään yksinkertaistetussa rahastoesitteessä. Yksinkertaistetussa rahastoesitteessä on kuvattu myös sijoitusrahaston ominaisuuksia ja siihen liittyviä riskejä.

Pitkän koron rahastot

Pitkän koron rahastoilla ei ole kiinteää maturiteettia tai määriteltyä koronmaksuaikataulua, koska kohde-etuutena olevia joukkovelkakirjalainoja ostetaan ja myydään toissijaisilla markkinoilla jatkuvasti. Tämän vuoksi pitkän koron rahastot ovat erityisen herkkiä koronmuutosten vaikutuksille joukkovelkakirjalainojen hintoihin.

Pitkän koron rahastojen tuotto-odotukset määräytyvät paljolti korkojen kehityksen mukaan. Korkojen noustessa joukkovelkakirjalainojen arvo laskee,

mikä puolestaan vaikuttaa rahaston tuottoon.

Luottoluokitukseltaan alhaisten joukkovelkakirjalainojen tuotto-odotus on korkea, mutta niiden volatilitteetti on suurempi.

Joukkovelkakirjalainoja, joilla on hyvin alhainen sijoitusluokitus tai ei minkäänlaista luokitusta, kutsutaan myös roskalainoiksi. Niiden volatilitteetti on usein hyvin suuri.

Joidenkin pitkän koron rahastojen volatilitteetti voi olla pienempi kuin osake- tai yhdistelmärahastojen, mutta samalla niiden tuottopotentiaali on yleensä vastaavasti pienempi. Niihin kohdistuu tappioriski esimerkiksi siinä tapauksessa, että joukkovelkakirjalainan liikkeeseenlaskija ei pysty maksamaan lainaa takaisin tai korkojen muutokset muuttavat joukkovelkakirjojen hintaa.

Yhdistelmärahasto

Yhdistelmärahasto sijoittaa varoja osakkeisiin, joukkovelkakirjalainoihin ja rahamarkkinavälineisiin (käteinen) määritettyjen tavoitteiden mukaisesti. Yhdistelmä- eli hybridirahastot yhdistävät kasvu- ja tuottotavoitteet sijoittajia varten tekemällä sijoituksia sekä osakkeisiin että joukkovelkakirjalainoihin.

Hajauttamalla sijoitukset rahasto voi suojautua osakemarkkinoiden laskusuhdanteiden vaikutuksilta. Toisaalta sen tuotto-odotus on

pienempi kuin esimerkiksi puhtaan osakerahaston tuotto markkinoiden nousukaudella.

Yhdistelmärahaston riskit ovat varsin pienet, koska osake-, joukkovelkakirjalaina- ja käteis-sijoitusten riskitaso on erilainen.

Yhdistelmärahastoihin kohdistuva riski määräytyy sijoituskohteiden suhteellisen osuuden ja keskinäisten vaikutusten mukaan.

Osakerahasto

Osakerahastot sijoittavat varoja pääasiassa osakkeisiin, yleensä kantaosakkeisiin. Sijoituskohteiksi valitaan yleensä osakkeita, joiden tuotto on pitkällä aikavälillä ollut keskimääräistä parempi, mutta osakkeiden kurssivaihtelu on usein ollut suurempi kuin joukkovelkakirjalainojen ja käteisvastikkeiden.

Osakerahastot voivat kuitenkin olla herkkiä vaihtelulle, ja osakkeiden hinnat voivat muuttua merkittävästi suuntaan tai toiseen päivätasolla.

Kaikkiin osakerahastoihin kohdistuu riskejä, jotka aiheutuvat esimerkiksi osakkeita liikkeeseen laskeneiden yhtiöiden taloudellisesta tilasta sekä yleisestä talous- ja markkinatilanteesta.

Eri osakelajeihin liittyy erilaisia riskejä. Esimerkiksi pieniin tai keskisuuriin yrityksiin sijoittaviin rahastoihin kohdistuu ylimääräinen riski, koska sijoitusten tuottoa ei voi ennakoida.

Yritykset voivat kärsiä merkittäviä tappioita, joiden seurauksena osakekurssit voivat vaihdella.

Myös toimialarahastoihin liittyy riskejä, koska sijoitukset keskittyvät tiettyyn markkinoiden osaan.

Osakerahaston arvoon vaikuttavia riskejä ovat lisäksi sijoituskohteena olevia yrityksiä koskevat uutiset, talouden kehitys ja korkojen muutokset, samoin hintavaihtelu,

markkinamekanismien muutokset ja ulkoiset tekijät, jotka voivat aiheuttaa muutoksia osakekursseihin.

Absoluuttisen tuoton rahastot eli hedge-rahastot

Absoluuttisen tuoton rahastot eli hedge-rahastot käyttävät riskialttiita tekniikoita, kuten lainanottoa, lyhyeksimyntiä, velkavivun käyttöä, automatisoituja kaupankäyntimenetelmiä, vaihtosopimuksia, arbitraasistrategioita ja johdannaisia ja pyrkivät siten saavuttamaan merkittävää tuottoa sijoituksille. Hedge-rahastojen toiminta on usein vähemmän säänneltyä kuin muiden sijoitusrahastojen toiminta, joten niillä on mahdollisuus asettaa aggressiivisia sijoitustavoitteita.

Hedge-rahastot voivat käyttää monenlaisia sijoitusstrategioita. Ne voivat olla myös rekisteröimättömiä, yksityisesti omistettuja ja hallinnoituja, korkean riskitason varallisuuskokonaisuuksia (ei laissa

säänneltyjä sijoitusrahastoja), jotka on suunnattu varakkaille ja kokeneille sijoittajille.

Rahamarkkinarahasto

Rahamarkkinarahasto on sijoituskohte, jossa sijoitukset voidaan helposti muuttaa käteiseksi. Riskit ovat vähäiset ja tuotto-odotukset verrattain pienet. Toisin kuin pankkitilin tuottoa, rahamarkkinarahastojen tuottoa ei voi taata, vaikka niihin sisältyvä riski on pienempi kuin muissa rahastoissa.

Rahastojen rahasto

Rahastojen rahasto sijoittaa varoja muihin rahastoihin. Rahastojen rahastoja on erilaisia, ja niiden riskeihin ja tuotto-odotuksiin vaikuttavat sijoituskohteena olevat rahastot. Rahastojen rahastoissa on huomattava, että kokonaispalkkio näissä muodostuu rahastojen rahastosta sekä alla olevien rahastojen palkkioista.

Vaihtoehtorahastot

Vaihtoehtorahastolla tarkoitetaan yhteisöä tai muuta yhteistä sijoittamista, jossa varoja hankitaan useilta sijoittajilta ja sijoitetaan määritellyn sijoituspolitiikan mukaisesti. Vaihtoehtorahastot voivat sijoittaa lähes mihin tahansa, sillä niiden sijoitustoimintaa ei ole säännelty. Vaihtoehtorahastoja voivat olla esimerkiksi hedge-, kiinteistö-, pääoma-, hyödyke- tai infrastruktuurirahastot.

Pääsääntöisesti vaihtoehtorahastoja markkinoidaan vain ammattimaisille asiakkaille. Markkinoitaessa rahastoja ei-ammattimaisille asiakkaille vaihtoehtorahaston hoitajalla on pääsääntöisesti oltava vaihtoehtorahastolain mukainen toimilupa tai vastaava lupa muussa ETA-valtiossa. Finanssivalvonta voi erityisestä syystä hakemuksesta myöntää rekisteröitymisvelvolliselle vaihtoehtorahaston hoitajalle oikeuden markkinoida hoitamaansa vaihtoehtorahastoa ei-ammattimaiselle asiakkaalle Suomessa.

Strukturoidut tuotteet

Pääomaturvatut tai -turvaamattomat indeksilainat

Strukturoiduilla tuotteilla tarkoitetaan yleensä joukkovelkakirjalaina- tai talletusmuotoisia sijoituksia, jotka muodostuvat pääsääntöisesti korkokomponentista ja riskillisestä johdannaiskomponentista tai muusta riskipitoisesta osasta. Strukturoidun tuotteen tuotto on yleensä sidottu valittujen kohde-etuuksien kehitykseen. Kohde-etuuksina voi vatolla esimerkiksi osakkeet, osakeindeksit, korko, rahastot, valuutat, hyödykkeet, luottoriski tai näiden erilaiset yhdistelmät.

Näihin yhdistelmäinstrumentteihin kohdistuu siihen sisältyviä tuotteita koskevat riskit. Niinpä näihin tuotteisiin voi kohdistua suurempi

riski kuin yhdistelmän muodostaviin yksittäisiin välineisiin.

Strukturoidut tuotteet voivat olla rakenteeltaan hyvin monimutkaisia ja pääomaturvaamattomia, joten sijoittajan tulee perehtyä sijoituskohteen ominaisuuksiin ja riskeihin huolellisesti ennen sijoituspäätöksen tekemistä.

Yleisimpänä strukturoituna tuotteena pidetään indeksilainaa, jossa sijoittajalla on mahdollisuus saada tuottona tietty prosenttimääräinen osuus kohde-etuudeksi valitun viiteindeksin (esimerkiksi osakeindeksi) mahdollisesta positiivisesta kehityksestä. Lainan kohde-etuuksien arvo voi laina-aikana kehittyä positiivisesti tai negatiivisesti.

Tuottorakenne saattaa joskus sisältää vipuvaikutuksia, joiden takia jo pienillä kohde-etuuksien kehityksen muutoksilla voi olla suuri vaikutus strukturoidun tuotteen arvoon ja tuottoon (vipuvaikutusriski).

Tuoton laskentaan vaikuttavat myös koronlaskentaperusteet sekä mahdolliset tuottokertoimet. Koska strukturoituun tuotteeseen sisältyy yleensä korkokomponentti, kuten aina strukturoiduissa joukkovelkakirjalainoissa, liittyy tuotteeseen korkoriski. Markkinakorkojen lasku nostaa indeksilainan jälkimarkkina-arvoa ja korkotason nousu puolestaan laskee sitä muiden tekijöiden pysyessä ennallaan.

Indeksilainat on suunniteltu pidettäväksi eräpäivään saakka. Mikäli sijoittaja myy tällaisen sijoituksen ennen eräpäivää, hänellä on markkinakehitykseen (markkinariski) ja jälkimarkkinoiden likviditeettiin liittyvä riski (likviditeettiriski).

Jälkimarkkinahinta voi myyntitilanteessa olla matalampi kuin lainaa merkittäessä, joten riskinä on, että sijoituksesta aiheutuu sijoittajalle pääomatappiota.

Tiettyjä Indeksilainoja voi olla vaikeaa tai mahdotonta myydä tiettyinä aikoina. Liikkeeseenlaskijalla voi olla lainaehtojen mukaan oikeus maksaa laina ennen aikaisesta takaisin, jolloin on myös mahdollista, että takaisinmaksettava määrä on nimellisarvoa matalampi.

Sijoittajan tuleekin kiinnittää huomiota mahdollisiin kaupankäyntirajoitteisiin sekä liikkeeseenlaskijan ennen aikaiseen takaisinmaksuoikeuteen ennen sijoituspäätöstä.

Indeksilainaan liittyy aina myös liikkeeseenlaskijasta johtuva luottoriski. Luottoriskillä tarkoitetaan riskiä siitä, ettei liikkeeseenlaskija indeksilainan erääntyessä pysty täyttämään maksuvelvoitteitaan eli maksamaan sijoittajalle lainan nimellispääomaa ja/tai tuottoa.

Luottokelpoisuusluokitus on yksi tapa arvioida luottoriskiä, mutta on syytä muistaa, että luottokelpoisuusluokitus saattaa

muuttua tai se saatetaan poistaa milloin tahansa.

Jos indeksilaina lasketaan liikkeeseen muussa valuutassa kuin euroissa, liittyy lainaan tältä osin myös valuuttariski. Myös kohde-etuudet voivat sisältää valuuttariskiä. Valtion talletussuoja ei koske indeksilainoja.

Sertifikaatit

Sertifikaatti on arvopaperistettu johdannainen, jonka tuottoprofiili vaihtelee tuotteittain. Sertifikaatteja on kahta tyyppiä, listatut ja ei-listatut sertifikaatit. Sertifikaatin kohde-etuutena voi olla esimerkiksi osake, indeksi, hyödyke tai näiden yhdistelmä.

Listatuilla sertifikaateilla käydään kauppaa pörssissä, niille on olemassa likvidi jälkimarkkina, ja ne ovat juoksuajaltaan yleensä muutaman kuukauden mittaisia. Ei-listatuille sertifikaateille on olemassa rajattu pörssin ulkopuolinen jälkimarkkina tai ei ollenkaan jälkimarkkinaa, ja niiden juoksu-aika voi olla useita vuosia. Ei-listatut sertifikaatit ovat tyypillisesti tiettyyn markkinanäkemykseen räätälöityjä sijoituksia.

Sertifikaateille on tunnusomaista hyvin korkea riskitaso ja vipuvaikutus. Merkintähintaa eli sijoitettua pääomaa ei palautetamissään olosuhteissa.

Mahdollinen tuotto maksetaan sertifikaattiehtojen mukaisesti eräpäivänä ja tuotto voi olla

moninkertainen suhteessa sijoitettuun pääomaan sertifikaatin kohde-etuuden arvon noustessa. Sertifikaattiin sijoittavan on varauduttava siihen, että sertifikaatti voi eräpäivänä olla arvoton. Mikäli sertifikaattikohtaisten ehtojen mukaan eräpäivänä laskettu kohde-etuuden tuotto on nolla tai negatiivinen, sijoittaja menettää sijoittamansa pääoman sekä maksamansa kulut ja palkkiot kokonaan.

Mikäli sertifikaattikohtaisten ehtojen mukaisesti laskettu kohde-etuuden tuotto on positiivinen, mutta sertifikaatin erääntymisarvo on pienempi kuin sertifikaatista maksettu hinta kuluineen, on sijoitus tappiollinen suhteessa sijoitettuun pääomaan. Mikäli sertifikaattikohtaisten ehtojen mukaisesti laskettu kohde-etuuden tuotto on positiivinen ja sertifikaatin erääntymisarvo on suurempi kuin sertifikaatista maksettu hinta kuluineen ja palkkioineen on sijoitus voitollinen suhteessa sijoitettuun pääomaan.

Tyypillisimpiä sertifikaatteihin liittyviä riskejä ovat markkinariski, vipuvaikutusriski, luottoriski ja likviditeettiriski.

Warrantit

Warrantti on arvopaperistettu johdannainen, jolla käydään

kauppaa säännellyllä markkinalla (pörssissä tai sitä vastaavassa

kaupankäyntijärjestelmässä).

Warrantilla on rajoitettu voimassaoloaika.

Tavallisimmat warranttityypit ovat osto- ja myyntiwarrantit. Ostowarrantti antaa oikeuden kohde-etuutena olevan hyödykkeen ostamiseen warranttiehdoissa sovittuun hintaan warrantin päättymispäivänä. Mikäli kohde-etuuden hinta ei ylitä tuolloin sovittua hintaa, warrantti raukeaa arvottomana. Myyntiwarrantti antaa oikeuden myydä kohde-etuus sovittuun hintaan. Jos kohde-etuuden hinta jää sovittuun hinnan yläpuolelle, raukeaa warrantti arvottomana.

Warrantin kohde-etuutena voi olla esimerkiksi osake, indeksi, hyödyke tai näiden yhdistelmä. Warrantissa voidaan käyttää vipuvaikutusta, mistä syystä niiden arvo voi vaihdella suuresti.

Warrantin toteutushinta määrittää hinnana, jolla sijoittajalla on oikeus ostaa tai myydä kohde-etuus. Warrantin kerroin ilmaisee, kuinka monta warranttia tarvitaan yhden kohde-etuuden myymiseen tai ostamiseen. Warrantin arvo muodostuu lunastushinnan ja osakkeiden arvon välisestä erotuksesta, josta vähennetään mahdolliset kulut. Jäljelle jäävä arvo jaetaan osakkeiden ostoon tarvittavien warranttien määrällä. Mikäli warrantilla on eräpäivänään arvoa, sijoittaja saa vastaavan

summan joko rahana (nettoarvon tilitys) tai arvo-osuuksina (fyysinen toimitus). Tavallisia warrantteja on kahdenlaisia, eurooppalaisia warrantteja ja amerikkalaisia warrantteja. Eurooppalainen warrantti toteutetaan päättymispäivänä. Amerikkalaisessa warrantissa taas sijoittaja voi vaatia toteutusta milloin tahansa voimassaoloaikana.

Warranttien arvonmuodostus on monimutkainen ja moniulotteinen. Warrantin arvoon vaikuttavat mm. kohdeetuuden odotettu volatilitteetti, kohde-etuuden hinta, markkinakoko ja juoksuaika. Warrantin juoksuaika määritellään liikkeeseenlaskun yhteydessä. Mitä pidempi juoksuaika, sitä korkeampi warrantin arvo on. Kaikkien warranttien arvo alenee päivittäin, vaikka kaikki muut hintaan vaikuttavat tekijät säilyisivät ennallaan. Suurin warrantin arvoon vaikuttava tekijä on kohde-etuuden odotettu tuleva volatilitteetti. Korkeampi volatilitteetti nostaa warrantin hintaa ja pienempi volatilitteetti laskee hintaa.

Warranttien kaupankäynnissä keskeisessä osassa on warrantin liikkeeseenlaskijan antama markkinatakaus. Markkinatakauksessa liikkeeseenlaskija voi sitoutua antamaan warrantille osto- ja myyntinoteerauksen. Markkinatakauksen ehdot on kuvattu warranttia koskevassa esitteessä.

Takauksen ehdot voivat vaihdella huomattavasti riippuen liikkeeseenlaskijasta ja warrantista, joten sijoittajan on syytä perehtyä niihin erittäin huolellisesti. Markkinatakauksen alhainen määrä ja taso tai sen puute vaikuttavat tuotteen likviditeettiin.

Warrantteihin liittyy korkea riski. Warranttiin sijoittavan on varauduttava siihen, että Warrantti voi eräpäivänään olla arvoton. Tällaisessa tapauksessa sijoittaja menettää sijoituksensa koko arvon. Ostowarrantti erääntyy arvottomana, jos kohde-etuuden arvo on eräpäivänä warrantin toteutushintaa alhaisempi. Myyntiwarrantti puolestaan erääntyy arvottomana, jos kohde-etuuden arvo on eräpäivänä warrantin toteutushintaa korkeampi.

Tyypillisimpiä warrantteihin liittyviä riskejä ovat markkinariski, vipuvaikutusriski, luottoriski ja valuuttariski.

Osakkeet ja niihin liittyvät rahoitusvälineet

Osake on osakeyhtiön liikkeeseen laskema oman pääomaehtoinen arvopaperi. Osakkeen arvo perustuu kulloinkin vallitsevaan näkemykseen osakkeen liikkeeseen laskeneen osakeyhtiön arvosta. Osakesijoituksen tuotto muodostuu osingosta sekä osakkeen arvonnoususta.

Yhtiöllä voi olla erilaisia osakesarjoja. Jollakin osakesarjalla on enemmän ääniä yhtiökokouksessa ja toiselle taas

maksetaan suurempi osinko. Osake voi olla julkisen kaupankäynnin kohteena arvopaperipörssissä tai kaupankäynnin kohteena vaihtoehtoisella markkinapaikalla. Osake voi olla myös noteeraamaton.

Osakesijoitusten tyypillisimpiä riskejä ovat osakkeiden hinnanvaihteluun liittyvä markkinariski (osakeriski), yhtiön menestykseen liittyvä riski (yrittäjäriski) sekä kaupankäynnin

laajuuteen liittyvä riski (likviditeettiriski).

Osakkeiden hinnanvaihteluun vaikuttavat sekä markkinoiden yleinen kehitys että tiedot liikkeeseenlaskijan menestykseen vaikuttavista seikoista. Riskiin vaikuttavat yleisesti myös mm. liikkeeseenlaskijan toimiala, lainsäädännön muutokset sekä liikkeeseen laskettujen osakkeiden määrä ja omistuksen jakautuminen. Vieraan valuutan määräisten osakkeiden arvoon vaikuttavat myös valuuttakurssimuutokset.

Osakkeenomistajan kannalta osakesijoitus on edellä kuvatuista syistä riskisijoitus. Osakesijoitukseen sisältyy mahdollisuus menettää koko sijoitettu pääoma, jos liikkeeseenlaskija ajautuu konkurssiin (vastapuoliriski). Osakesijoitukseen liittyy myös aina epävarmuus tuoton suuruudesta.

Kehittyvien markkinoiden osakkeisiin sijoittamista voidaan pitää muita osakesijoituksia riskipitoisempänä,

sillä näille markkinoille voi olla tyypillistä vakiintumaton toimintaympäristö ja lainsäädäntö, poliittiset riskit, valuuttakurssien voimakkaat heilahtelut, vastapuoliriskit sekä osakemarkkinoiden alhaisempi likviditeetti. Suorat osakesijoitukset ovat pitkän aikavälin sijoituksia.

Osakekurssi

Osakekurssi perustuu osakkeen kysyntään, joka puolestaan perustuu yhtiön pitkän aikavälin tuotto-odotuksiin ja tulevaisuuden näkymiin. Kurssit vaihtelevat usein sen mukaan, miten analyytikot arvostavat yhtiön tulevan tuottopotentiaalin.

Markkinoiden yleinen kehitys, suhdannevaihtelut, tekninen kehitys, lainsäädäntö, kilpailu ja muut vastaavat tekijät vaikuttavat yhtiön tuotteiden tai palveluiden kysyntään ja ovat siten oleellisen tärkeitä yhtiön osakekurssin kehityksessä.

Myös osakkeen likviditeetti vaikuttaa osakekurssiin. Jos likviditeetti on hyvä, osakkeella käydään vilkkaasti kauppaa. Pörssi-arvoltaan alhaisten yritysten osakkeiden (ns. senttiosakkeiden) likviditeetti on alhainen, joten tällaisiin sijoituksiin liittyy riski sijoituksen arvon menettämisestä. Tietyissä kaupankäyntitilanteissa position likvidointi tai hankkiminen voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta.

Ostokurssi on hinta, jonka ostaja on valmis maksamaan arvopaperista. Osakemäärä tarkoittaa sitä, miten paljon osakkeita sijoittaja on halukas ostamaan ostokurssiin.

Myyntikurssi on hinta, jonka myyjä haluaa osakkeistaan. Ostoja myyntikurssit ovat pörssikaupan perustekijä. Ne määrittävät täsmällisesti kulloinkin ostettavissa ja myytävissä olevien osakkeiden määrän.

Kaupankäynnin osapuolet voivat halutessaan käyttää rajahintatoimeksiantoa, jolloin enimmäis- ja vähimmäishinta on rajoitettu. Osapuoli määrittää haluamansa osto- tai myyntikurssin lisäksi osakemäärän. Toimeksiannoilla voi olla aika- tai määrärajoitus, kuten ”päivän loppuun mennessä”

tai ”kaikki tai ei mitään”.

Osakkeiden splittaus

Splittaus kasvattaa liikkeeseen laskettujen osakkeiden määrää niin, että kunkin osakkeenomistajan suhteellinen osuus pysyy samana. Tämä voi vaatia yhtiön perustamiskirjaan, yhtiöjärjestykseen tai muuhun vastaavaan asiakirjaan muutoksen, jossa hyväksytään osakemäärän kasvattaminen (tai vähentäminen, jos kyseessä on käänteinen splittaus). Splittaus ei tuo yhtiöön uutta osakepääomaa, koska osakekohtainen nimellisarvo pienenee.

Takaisinostot

Takaisinostoissa yhtiö tarjoutuu ostamaan takaisin omia osakkeitaan. Tarkoituksena on yleensä osakekurssin nostaminen tai vihamieliseltä ostotarjoukselta suojautuminen.

Suunnatut annit

Suunnatussa annissa poiketaan nykyisten osakkeenomistajien etuoikeudesta merkitä osakkeita suhteessa omistuksiin. Suunnatun annin avulla yhtiöt voivat esimerkiksi rahoittaa uusia yritysostoja.

Listautumisanti

Listautumisannissa yhtiö laskee ensimmäistä kertaa osakkeitaan julkiseen myyntiin. Useimmissa maissa käytössä on sijoittajia suojaava yksityiskohtainen säännöstö, joka koskee osakkeiden julkista myyntiä. Pörssin listautumisvaatimusten on täyttyttävä, ennen kuin yhtiö voi listautua pörssiin, tai yhtiön

osakkeet voidaan ottaa myyntiin pienille yrityksille suunnatulla listaamattomien arvopaperien markkinoilla.

Sijoitustodistukset

Sijoitustodistukset ovat yleensä pankkien liikkeeseen laskemia jälkimarkkinakelpoisia arvopapereita, jotka edustavat jonkin yhtiön tiettyä osakemäärää. Sijoitustodistuksilla käydään kauppaa paikallisessa tai ulkomaisessa pörssissä.

Sijoitustodistuksiin, joiden kohde-
etuutena ovat ulkomailla (erityisesti
kehittyvillä markkinoilla) liikkeeseen
lasketut osakkeet, kohdistuu myös
kyseisten maiden
arvopaperimarkkinoihin liittyviä
riskejä. Ulkomaisiin
sijoitustodistuksiin liittyy lisäksi
valuuttariski.

Kiinteistösjoittaminen

Kiinteistömarkkinoille sijoittamiseen
liittyviä yleisimpiä riskejä on riski siitä,
että sijoituskohteiden myynnistä ei
saada toivottua luovutusvoittoa tai
sijoituskohteita joudutaan
realisoimaan tappiolla (hintariski).
Sijoituskohteiden vuokratuotot voivat
osoittautua odotettua matalammiksi.
Sijoitustoiminnan kustannukset
(kuten vuokravälityskustannukset ja
ylläpitokustannukset) voivat
osoittautua arvioitua korkeammiksi ja
heikentää toiminnan kannattavuutta.

Sijoituskohteet saattavat myös
tuhoutua tai niihin saattaa muutoin
kohdistua merkittäviä
korjauskustannuksia, joita ei saada
katettua vakuutuksin.

Pääomasijoittaminen

Pääomasijoittaminen on laaja termi,
jolla tarkoitetaan yleensä sijoittamista
julkisesti noteeraamattomien
yksityisten yritysten arvopapereihin.
Jos pääomasijoittaja haluaa myydä
noteeraamattomat arvopaperit,
ostaja on löydettävä muualta kuin
julkisesta markkinapaikasta.

Yksityisten yritysten arvopapereille voi
olla siirtorajoituksia.

Pääomasijoituksia tekevät yhtiöt
saavat yleensä sijoitukselleen tuottoa
joko listautumisannin,
määräysvallassaan olevan yrityksen
myynnin tai fuusion tai pääoman
uudelleenjärjestelyn kautta. Yritys voi
myydä listaamattomia arvopapereita
suoraan sijoittajalle (suunnatulla
osakeannilla) tai pääomarahastoon,
joka kerää piensijoittajien sijoittaman
pääoman yhteen.

Pääomasijoitukseen liittyvien riskien
takia sijoituksen arvo voidaan
menettää kokonaan, jos sijoituksen
kohteena oleva yritys ei menesty.
Julkisesti noteeraamattomien
yritysten osakkeisiin sijoittaminen on
yleensä riskialttiimpaa kuin
noteerattujen osakeyhtiöiden
osakkeisiin sijoittaminen.

Kaikki riskejä käsittelevässä luvussa
esitetyt tärkeimmät riskitekijät
koskevat myös pääomasijoituksia.

Joukkovelkakirjalainat

Joukkovelkakirja on asiakirja, joka
lasketaan liikkeeseen
joukkovelkakirjalainan yhteydessä.
Lainanottaja eli joukkovelkakirjan
liikkeeseenlaskija myy
joukkovelkakirjan lainanantajalle
käteissuoritusta vastaan.
Joukkovelkakirja on
liikkeeseenlaskijan velkasitoumus.
Liikkeeseenlaskija sitoutuu
maksamaan velan joukkovelkakirjan
haltijalle määritettyinä ajankohtina.

Tyypillinen joukkovelkakirjalaina velvoittaa liikkeeseenlaskijan maksamaan kuponkikorkoa lainanantajalle.

Joukkovelkakirjalainan erääntyessä lainanottaja eli liikkeeseenlaskija maksaa joukkovelkakirjan nimellishinnan lainanantajalle. Joukkovelkakirjalainoja on monenlaisia. Useimmat ovat kuponkilainoja, mutta myös nollakuponkilainat ovat yleisiä. Nollakuponkilainoille ei makseta korkoa, vaan lainanantajalle maksetaan nimellishinta lainan eräännyttyä.

Koska kuponkikorkoa ei suoriteta ennen laina-ajan päättymistä, nollakuponki-lainoja myydään yleensä huomattavasti alle nimellisarvon riskin kompensoimiseksi.

Joukkovelkakirjalainoja laskevat liikkeeseen valtiot, julkisyhtiöt ja yritykset. Koska joukkovelkakirjalainan kuponkikorko ja pääoma maksetaan tulevaisuudessa, joukkovelkakirjan arvo määräytyy sen mukaan, millaiseksi sijoittaja arvioi rahan arvon kehityksen nykyarvoon verrattuna. Rahan nykyarvo puolestaan riippuu markkinakoroista. Nimelliskorko on riskittömän reaalikoron ja sen ylittävän preemion eli inflaation vaikutuksen summa. Koska joukkovelkakirjalainojen liikkeeseenlaskijoihin (niin valtioihin, julkisyhtiöihin kuin yrityksiin) liittyy

aina riskejä, sijoituksen tuotto-odotuksessa on otettava huomioon myös muita joukkovelkakirjalainoille ominaisia riskitekijöitä, kuten luotto-, vero- ja likviditeettiriski.

Joukkovelkakirjalainoihin kohdistuu markkinakorkoriski.

Joukkovelkakirjan arvo vaihtelee päivittäin käänteisesti korkoihin nähden. Kun markkinakorot nousevat, joukkovelkakirjan arvo yleensä laskee. Kun markkinakorot laskevat, joukkovelkakirjan arvo yleensä nousee. Joukkovelkakirjalainoihin vaikuttavat myös luotto-, markkina-, likviditeetti- ja valuuttariskit, kansainvälisiin sijoituksiin liittyvät riskit, vipuvaikutusriski sekä salkunhoitoriski.

Joukkovelkakirjalainan laatu perustuu ensisijaisesti liikkeeseenlaskijan kykyyn maksaa erääntynyt pääoma eräpäivänä sijoittajille. Valtion, kuntien ja suurten maksukykyisten yhtiöiden liikkeeseen laskemia joukkovelkakirjalainoja pidetään yleensä laadukkaina ja turvallisina. Maksukyvyltään epävarmempien pienten yritysten ja kehittyvillä markkinoilla toimivien julkisyhtiöiden tai paikallisten hallitusten liikkeeseen laskemia joukkovelkakirjalainoja pidetään yleensä vähemmän laadukkaina ns. high yield -lainoina. Niiden tuottomahdollisuudet ovat suuremmat, koska näihin välineisiin liittyy enemmän riskejä. Luokitukseltaan heikompiin high

yield - lainoihin tehdyissä sijoituksissa hintavaihteluiden ja pääoman menettämisen riski on suurempi.

Joukkovelkakirjalainojen arvon vaihtelu riippuu myös joukkovelkakirjalainan juoksuajasta. Maturiteetiltaan lyhyiden joukkovelkakirjalainojen arvo on yleensä vakaa. Sijoittaja huomaa joukkovelkakirjalainan arvonmuutokset yleensä vasta siinä vaiheessa, jos hän joutuu myymään joukkovelkakirjansa pois ennen lainan erääntymistä, jolloin hänelle hyvitetään joukkovelkakirjan senhetkinen markkina-arvo. Joukkovelkakirjalainan herkkyyttä korkojen muutoksille mitataan yleisesti duraatiolla.

Vaihtoehtoiset sijoitustuotteet

Markkinoilla on tarjolla monenlaisia räätälöityjä sijoitustuotteita. Monet niistä ovat sijoittajia varten koottuja erilaisten rahoitusvälineiden yhdistelmiä. Tuotteet määritellään usein toisesta arvopaperista (mukaan lukien joukkovelkakirjalainasta), arvopaperikorista, indeksistä, hyödykkeestä tai valuutasta johdetuksi tai siihen perustuvaksi arvopaperiksi.

Tuotteita on yleensä kahdentyyppisiä: kasvutuotteita, joissa mahdollinen tuotto on johdettu kohde-etuuden kehityksestä, sekä tuotteita, joiden tuotto on ennalta määritetty. Molempien tyyppisissä tuotteissa

sijoitettu pääoma voi lisäksi olla suojeltu tai siihen voi kohdistua riski.

Esimerkkejä vaihtoehtoisista sijoitustuotteista ovat osake-, indeksi- tai hyödykesidonnaiset joukkovelkakirjalainat, vakuudelliset velkasitoumukset, vaihtovelkakirjalainat ja luottoriskinvaihtosopimukset. Näiden tuotteiden ominaisuudet ja riskit voivat olla samat kuin osakkeiden, joukkovelkakirjalainojen tai johdannaisten, riippuen kyseessä

olevan tuotteen luonteesta. Lisätietoja tuotteisiin liittyvistä riskeistä löytyy tuotteita koskevista esitteistä, jotka jaetaan yleensä tällaisten tuotteiden liikkeeseenlaskun yhteydessä. Esitettä ei välttämättä jaeta toissijaisilla markkinoilla tapahtuvan kaupankäynnin tai private placementin yhteydessä.

Rahamarkkinainstrumentit

Rahamarkkinainstrumentit ovat vieraan pääoman ehtoisia instrumentteja, joilla yhteisöt hakevat rahoitusmarkkinoilta lyhytaikaista rahoitusta.

Rahamarkkinainstrumentteja ovat esimerkiksi sijoitustodistukset, valtion velkasitoumukset, yritystodistukset ja kuntatodistukset.

Rahamarkkinainstrumenttien laina-aika on korkeintaan 12 kuukautta, ja ne lasketaan liikkeeseen pääsääntöisesti alle nimellisarvonsa (diskonttoinstrumentti).

Liikkeeseenlaskija maksaa

rahamarkkinainstrumentin
nimellisarvon
rahamarkkinainstrumentin
eräpäivänä.

Rahamarkkinainstrumentin tuotto
muodostuu hankintahinnan ja
nimellisarvon erotuksesta.
Rahamarkkinainstrumentteihin
korkoinstrumentteina liittyviä
tyypillisiä riskejä ovat korkoriski ja
luottoriski.

Johdannaissopimukset

Johdannaisia ovat optiot, futuurit,
vaihtosopimukset, korkotermiinit,
luottoriskin siirtoon tarkoitetut
johdannaiset sekä
hinnanerosopimukset. Johdannaiset
voivat olla pörssissä noteerattuja
välineitä, OTC-välineitä tai
arvopaperistettuja tuotteita, kuten
velkakirjoja tai todistuksia. Riskejä
käsittelevässä luvussa esitellyt riskit
voivat koskea kaiken tyyppisiä
johdannaissopimuksia.

Johdannaisella tarkoitetaan
sopimusta, jonka arvo voi riippua
sopimuksen kohde-etuuden arvon
muutoksista, hinnan vaihtelusta,
korkotason vaihtelusta, sopimuksen
erääntymisajasta tai muusta
johdannaisen arvoon vaikuttavasta
tekijästä. Johdannaisen kohde-
etuutena voi olla esimerkiksi osake,
valuutta, korko, hyödyke, luottoriski tai
indeksi. Johdannaissopimusten
voimassaoloaika vaihtelee hyvin
lyhyestä useisiin vuosiin.
Johdannaissopimukseen liittyy paljon
riskejä, ja tappioriski voi tietyissä

strategioissa muodostua
rajattomaksi. Johdannaisia ei
välttämättä suositella kokemattomille
sijoittajille tai sijoittajille, joilla on
käytettävissään rajoitetusti pääomaa.

Johdannaismarkkinat ovat ajoittain
epälikvidit mittavien transaktioiden
takia sekä siksi, että monia
johdannaissopimuksia ei noteerata
pörssissä, vaan niillä käydään kauppaa
yksityisesti. Tällöin position likvidointi
tai transaktion toteuttaminen hyvään
hintaan ei onnistu.

Pörssissä kaupattaviin johdannaisiin
kohdistuvat samat riskit kuin
pörssikauppaan yleensä, ja
useimmiten niihin liittyy
vakuusvaatimus. Pörssien
ulkopuolella myytävät johdannaiset
voivat olla listaamattomia
vaihdantakelpoisia arvopapereita tai
bilateraalaisia OTC-sopimuksia.
Johdannaisilla voidaan käydä
kauppaa eri tavoin pörssissä ja muilla
markkinoilla, mutta kaupankäyntiin
liittyy aina joko liikkeeseenlaskijan
luottoriski (vaihdannaiskelpoiset
arvopaperit) tai vastapuolen
luottoriski (OTC-sopimukset).

Edellä esitettyjen riskien lisäksi
johdannaisiin liittyy

johdannaissopimuskohtaisia ehtoja
koskevat riskit riippumatta siitä, onko
kyseessä vakioidut tai vakioimattomat
(OTC) johdannaiset.

Riskinä on myös se, että tappioita
tuottavasta sopimuksesta (OTC-
sopimus) voi olla vaikea päästä eroon,

koska vastapuolella ei välttämättä ole velvollisuutta sulkea tai likvidoida positiotaan. Pörssin ulkopuolella johdannaissopimusten ehdoista neuvotellaan tapauskohtaisesti. Tällaisten johdannaistransaktioiden ehtoja ei ole vakioitu, eikä näille vakioimattomille johdannaisille ole keskitettyä hinnoittelulähdettä.

Johdannaissopimusten arvoa voi olla vaikea määrittää. Eri rahoituslaitokset, hinnoittelumallit ja taloudelliset oletukset voivat tuottaa erilaiset arvot samalle johdannaissopimukselle.

Johdannaissopimusten arvoon vaikuttavat mm. jäljellä oleva maturiteetti, markkinakurssi, hintavaihtelu ja korkoaste, joten sen hinta voi vaihdella ajan mittaan.

Johdannaisia käytetään yleisimmin muiden sijoitusten suojaamiseen, taloudellisilta riskeiltä suojautumiseen sekä spekulatiotarkoituksiin. Sijoittajien tulee harkita tarkoin jokaista johdannaissijoitusta.

Johdannaissopimuksen ehdot ja siihen liittyvät vastuut on syytä selvittää etukäteen. Riskejä käsittelevässä luvussa esitetyt riskit, erityisesti markkinariski, luottoriski ja kohde-etuuteen liittyvät toimialakohtaiset riskit, koskettavat kaikkia johdannaisia.

Futuurit, termiinit ja korkotermiinit

Futuureilla tai termiineillä tapahtuvaan kaupankäyntiin liittyy

sitoumus kohde-etuutena olevan arvopaperin tai hyödykkeen ostamisesta tai myynnistä toteutusajankohtana. Joissakin tapauksissa positio voidaan selvittää myös käteisellä. Futuurien ja termiinien tärkein ero on se, että futuurisopimukset arvostetaan ja selvitetään markkinahintaan päivittäin ja futuuriset positiot voidaan sulkea sopimuksen juoksuaikana. Futuureissa käytetään lisäksi yksinkertaistettua vakuuslaskentaa ja selvitystä (T+1).

Ftuurien ja termiinien riskitaso on korkea. Futuuri- ja termiinkaupassa usein käytettävä vipuvaikutus tarkoittaa sitä, että pienellä panoksella voi saada suuret voitot tai kärsiä suuret tappiot. Se tarkoittaa myös sitä, että pienikin muutos aiheuttaa suhteellisen suuren muutoksen sijoituksen arvossa, mistä voi aiheutua sijoittajalle voittoa tai tappioita. Futuuri- ja termiinisopimuksia koskee vakuuden asettamisvelvollisuus, jonka vaikutuksiin, erityisesti vakuusvaatimukseen, sijoittajien on syytä perehtyä. Ne tarkoittavat sitä, että kaikkien pörssissä kaupattavien ja useimpien OTC-markkinoilla kaupattavien futuurien ja termiinien hinta lasketaan päivittäin ja sijoittajan on maksettava mahdolliset tarvittavat lisävakuudet. Muussa tapauksessa vastapuoli voi irtisanoa sopimuksen.

Optiot

Optio tarkoittaa oikeutta, mutta ei velvollisuutta, ostaa tai myydä arvopaperi sovittuun hintaan eli toteutushintaan etukäteen määritettynä päivänä tai sitä ennen. Optio voi olla osto-optio tai myyntioptio.

Osto- ja myyntioptioiden ostaminen

Osto-optio antaa haltijalleen oikeuden, mutta ei velvollisuutta, ostaa kohde-etuutena olevat arvopaperit tai muut hyödykkeet määrättyyn hintaan tulevaisuudessa. Myyntioptio antaa haltijalleen oikeuden myydä kohde-etuutena olevat arvopaperit tai hyödykkeet määrättyyn hintaan tulevaisuudessa.

Option ostohintaa kutsutaan preemioksi. Se kuvastaa option toteuttamisoikeuden hintaa silloin, kun optio tuottaa voittoa. Optioiden ostaminen on vähemmän riskialtista kuin myyminen, sillä jos kohde-etuutena olevan arvopaperin tai hyödykkeen arvo kehittyy negatiivisesti, option voi jättää toteuttamatta. Suurin mahdollinen tappio rajoittuu preemioon sekä välityspalkkioon tai muihin mahdollisiin transaktiomaksuihin. Jos sijoittaja kuitenkin ostaa osto-option futuurisopimuksella ja toteuttaa sen myöhemmin, myös futuuri on ostettava.

Osto- ja myyntioptioiden myyminen

Osto- tai myyntioption myyntiin asettamiseen liittyy merkittävästi suurempi riski kuin optioiden ostamiseen. Option myyjä tai asettaja voi joutua asettamaan vakuuden position säilyttämiseksi, ja tappiot voivat ylittää saadun preemion reilusti. Option asettaja sitoutuu ostamaan tai myymään kohde-etuutena olevan arvopaperin tai hyödykkeen, jos optio toteutetaan asettajaa vastaan, huolimatta siitä, miten markkinahinta on muuttunut toteutushintaan nähden.

Jos option myyjä omistaa ennestään kohde-etuutena olevan hyödykkeen, jonka hän on sitoutunut myymään ("katettu osto-optio"),

riski on pienempi. Jos myyjä ei omista kohde-etuutena olevaa hyödykettä ("kattamaton osto-optio"), riski voi olla rajaton. Vain kokeneiden henkilöiden tulisi harkita kattamattomien optioiden myyntiä tai asettamista. Sovellettaviin ehtoihin ja mahdollisiin riskeihin on aina tutustuttava huolellisesti etukäteen. Asetettavan option lajista riippuen markkinariski voi olla suurempi kuin muissa rahoitustuotteissa. Optioihin vaikuttavat yleensä kaikki riskejä käsittelevässä luvussa esitellyt tärkeimmät riskit.

Hinnanerosopimukset

Joitakin johdannaisia kutsutaan hinnanerosopimuksiksi. Näitä voivat olla pörssissä kaupattavat optiot ja futuurit sekä muun muassa osake-,

valuutan- ja koronvaihtosopimukset. Toisin kuin muiden futuurien yhteydessä, hinnanerosopimuksen selvityserot suoritetaan käteismaksuina eikä fyysisten hyödykkeiden tai arvopapereiden toimituksena. Hinnanerosopimukseen tehtäviä sijoituksia koskevat samat riskit kuin futuuri- ja optiosijoituksia (ks. edellä). Hinnanerosopimuksilla tapahtuvaan kaupankäyntiin voi sisältyä myös vakuuden asettamisvelvollisuus.

Osakelaina

Osakelaina tarkoittaa arvopapereiden eli osakkeiden siirtämistä eli lainaamista kolmannelle osapuolelle määrätyksi ajaksi. Määräajan lopuksi osakkeet lainaan ottanut osapuoli palauttaa saman liikkeeseenlaskijan osakkeet jäsantyyppiset osakkeet takaisin lainantajalle. Lainantajan sitoumus vastaavanlaisten arvopapereiden siirrosta turvataan vakuudella (joka siirretään yleensä omistusoikeuden siirtona markkinoiden vakiosopimusten mukaisesti). Kyseessä on kehittynyt kaupankäyntistrategia, johon sisältyy monia erityisriskejä ja sudenkuoppia. Osakelainaukseen liittyy luottoriski.

Lyhyeksi myynti

Lyhyeksi myynti tarkoittaa, että rahoitusvälineen lainaaja, joka on samanaikaisesti myös sitoutunut myöhempänä ajankohtana palauttamaan samanlaisen

rahoitusvälineen lainantajalle, myy lainatut rahoitusvälineet. Myymällä rahoitusvälineet tiettyinä myöhempänä ajankohtana, lainantaja laskee, että saa hankittua rahoitusvälineet markkinoilta edullisemmin kuin hintaan, jolla hän myi ne. Jos hinta onkin noussut, lainaaja häviää, ja tappio voi voimakkaan hintojen nousun seurauksena olla hyvinkin suuri.